

radt vonala. Enyhén érzékelhető szintkülönbség is a sánc környékén. Maga az erődítés a lelőhely D-i részén helyezkedik el.

A kutatási tervnek megfelelően elsősorban az erődítés és a település szerkezeti azonosítását és korszakolását, valamint további laborvizsgálatokhoz minták gyűjtését végeztük el. Ennek érdekében terepbejárásokat folytattunk, amelyek során egyértelműen kiderült, hogy a legintenzívebben a késő bronzkori Gáva-kultúra lakta ezt a területet. Előkerültek továbbá középső vaskori, római császárkori (szarmata) és Árpád-kori leletek is. A terepbejárások során kézi GPS segítségével rögzítettük a leletanyagot, valamint sikerült a még azonosítható sáncvonalat rögzítenünk. A geofizikai kutatások során összesen 33 200 m² területet vizsgáltunk meg, amely során sikerült azonosítani az erődítés árokrendszerét és további régészeti jelenségeket. A geofizikai kutatásokkal párhuzamosan felszín közeli talajtani térképező fúrásokat végeztünk a magnetométeres felmérés alapján kijelölt frekvenciált területeken. A kutatást a D-i sáncárok szakasz átvágásával zártuk le. A kijelölt 1×10 m-es kutatóárkunat felosztottuk 3 db 1×2 m-es tesztszelvényre (6 m²). Az ásatás során egy kb. 7 m széles és 2 m mély, rétegzett, paticsal és kerámiatöredékekkel sűrűn kevert betöltésű árkot találtunk.

A korábbi kutatási eredmények részben beigazolódtak. Az MRT kutatások során feltételezték, hogy egy késő bronzkori erődítéssel, erődített településsel van dolgunk. A 2014-es kutatások szerint a földvár és körülötte elhelyezkedő település nagy valószínűséggel a késő bronzkori Gáva-kultúrához köthető. Zavaró körülmény azonban a késő bronzkori és vaskori leletanyag mellett a késő avar kori vagy Árpád-kori kerámiatöredékek jelenléte a sáncárokban. A sáncárokban vett 14C minták eredményei alapján azonban egyértelművé vált, hogy az árkot újra tisztították a Kr. u. 8–9. században (vagy akkor létesítették?).

A feltárás munkatársai: Kiss László Levente, Kovács Sándor technikusok.

BÓKA GERGELY

281. Sály határa (Kunhalmok és földvárak rehabilitációja projekt)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) **U, B, V, Lt, Á, Kk, Kú**
A több névvel és nyilvántartási számmal rendelkező őskori és Árpád-kori magaslati/erődített településen, valamint középkori lakótorony területén a Kunhalmok és földvárak rehabilitációja a BNPI Heves és Borsod-Abaúj-Zemplén megyei területein projekt (KEOP-3.1.2./2F/09-11-2013-0041), 1. alprojekt keretében végeztünk kutatásokat 2014. október 9. – november 28. között.

*Latorvár (lakótorony) (KÖH 16301):*⁷⁶ A 13. századi falcsont közvetlen közelében kijelölt 4 szelvényben a korábbi kutatás által feltételezett alapozási árkok nyomát nem tudtuk dokumentálni, a kutatóblokkokban csupán a kibányászott sziklafelszint, illetve az egykor ledőlt falak maradványait találtuk.

Latorvartető (KÖH 16300) (őskori erődítés): Az őskori sáncot az erődítés DNy-i végében, egy 1×11 m-es kutatóárokkal vágtuk át. A csak földből készült sánc belső oldalán egy sekélyebb, a külső oldalán egy mélyebb árkot, betöltésében néhány bronzkori kerámiatöredéket találtunk. Az őskori erődítési

vonalak épebb részeinek morfológiája alapján feltételezzük, hogy a külső, mélyebb árkon kívül is található még egy sánc, de ezt a növényzeti fedettség miatt már nem tudtuk megkutatni. Az őskori sánc DNy-i kiszögellésében elvégzett geofizikai felmérésen semmilyen régészeti objektumot nem találtunk.

A fémkereső műszeres kutatások során a lelőhely területén további, az ásatás alkalmával nem igazolt korszakok (kelta kor, 15–16. század) leleteit is megtaláltuk. Az Árpád-kori sáncvonalon belül található nagyobb halom területén koporsósöszögek kerültek elő, mely – Gálffy Ignác 1900-as ásatási beszámolója alapján – feltételezhetően egy templom körüli temetőhöz tartozhat. A területen további kutatásokat tartunk szükségesnek.

Örsúr vára (KÖH 16480) (Árpád-kori erődítés): Az Árpád-kori erődítés DK-i, elkeskenyedő végén az 1979-es sáncátvágás, valamint a sáncok által közrefogott, korábban lakódombként azonosított halom 1982-es kutatóárknak hitelesítésére került sor. A földvár K-i sáncvonalán észlelt 1 m³-nyi fémkeresős bolygatás területén nyitott szelvényben is megvizsgáltuk az erőteljesen átégett sáncrészek belső szerkezetét. A régészeti kutatás eredményeképpen megállapíthatjuk, hogy az Árpád-kori sáncnak mindenütt van valamilyen mértékben megmaradt őskori (valószínűleg kora vaskori) előzménye, melyet az Árpád-korban a plató széle felé egy fa-föld szerkezetű alappal kiszélesítettek, majd a tetejére egy szárazon rakott kőfalat is emeltek. A sánc teste mindenütt nagy mennyiségű őskori leletanyagot tartalmazott, mely alapján meghatározhattunk egy középső neolitikus (Szakálhát-Bükk) és egy késő bronzkori–kora vaskori településhorizontot. A földvár belsejében található „lakódombról” kiderült, hogy egy gyors ütemben, különböző ős- és Árpád-kori rétegekből összehordott, mesterséges halomról van szó, ám területén semmilyen épület nyomát nem sikerült megfogni. A felső rétegekből, kb. 80 cm mélyen előkerült egy 11–12. századi, balti típusú balta alakú csüngő is, mely támpont adhat a domb keletkezéséhez is.

Munkatársak: Kertész Gabriella Nikoletta, Bacskai István, Bakos Gábor, Dallos Dániel, Dorkó Tamás, Fekete László, Gregóczi Gergő, Gyárfási József, Hajdú István, Honti Szabolcs, Juhász Ádám, Nagy S. József, Nagy Zoltán, Simon József, Toronya Zsolt, Tóth Krisztián.

KIRÁLY ÁGNES – SZÖRÉNYI GÁBOR ANDRÁS

282. Sály határa (Szélessávú körzethálózati fejlesztések projekt)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) **U, R?, B, Kö**
A Gazdasági Operatív Program keretében zajló Szélessávú körzethálózati fejlesztések tárgyában megvalósítandó GOP-3.1.2-12-2012-0018 azonosító számú pályázat részeként kiépítendő optikai kábel projekthez végzett a Herman Ottó Múzeum előzetes régészeti dokumentáció készítéséhez kapcsolódó terepbejárást 2014. szeptember 18. és október 2. között Borsod-Abaúj-Zemplén megye DNy-i részén.

Dorgó-dűlő Dél (KÖH 87619): E terepi munka során került elő a lelőhely Sálytól 1 km-re ÉNy-ra, a Dorgó-dűlő D-i részén, a Kecse-kő-tetőtől 800 m-re DK-re, e tető alatti domboldalon. A környező területet legelő, vagy erdő fedte, de a földút két oldalán beszántott sávokban, egy 60×40 m-es területen néhány neolitikus vagy rézkori pattintott kőeszköz került elő.

Dorgó-dűlő Észak (KÖH 87621): Ennek során került elő a lelőhely 1,3 km-re, a Dorgó-dűlő nevezetű terület É-i részén, a Kecse-kő-tetőtől ÉK-re, egy kisebb platón. A területet legelő

76 A korábbi régészeti tevékenységről a jelentést ld. RKM 2002, 147–159.

és erdő fedte, de a földút melletti megszántott sávokból 140 m hosszúságban, 30 m szélességben szórványosan neolitikus kerámiatöredékek kerültek elő.

Kis-rét (KÖH 87623): Ennek során került elő a lelőhely Sálytól ÉNy-ra 500 m-re, a Kis-rét nevezetű terület K-i részén, a magaslat szélén. A területet legelő és erdő borította, de a vadisznók által megmozgatott talajból 130×60 m-es területen szórványosan késő bronzkori kerámiatöredékek kerültek elő.

Pólián-dűlő (KÖH 87627): Ennek során került elő a lelőhely Sálytól K-i irányban, a Pólián-dűlőnek nevezett terület Ki részén, egy kisebb völgy É-i, D-i kitettségu oldalában, a Ny–K-i irányú földúttól D-re. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll. 150 m hosszú, 60 m széles területen közepes intenzitással neolitikus kerámiák és pattintott kőeszközök, illetve középkori kerámiatöredékek kerültek elő a terepbejárás során.

Munkatársak: Miskolczi Melinda, Fekete László, Nagy Zoltán, Nagy S. József, Simon József, Galkó József, Juhász Ádám, Toronya Zsolt.

TÓTH KRISZTIÁN

283. Sántos, Vár-domb (KÖH 94553)

(Somogy megye) **Ő, B, Ró, Kö**

Nyári Zsolt, a múzeum rajzolója, sántosi lakos, őskori (urnaezes kultúra és egyéb őskor), római kori és középkori leleteket hozott be a múzeumba, melyeket Sántoson, a Vár-dombon talált. A helynév keltette fel a figyelmét, mely a Somogy megye földrajzi neveiben is szerepel Várhögyi-erdő néven.⁷⁷ A II. katonai felmérésen mint Várdomb szerepel.

2014. október 14-én terepbejárást végeztünk a lelőhelyen. A településtől ÉNy-ra, egy meredek, egyenes platójú domb D-i oldalán, kisebb kiemelkedés húzódik, feltételeesen ez a rész zárja le az esetleges erődítést. A Vár-dombról jól belátható a Kapos völgye és a fő közlekedési útvonalak. A Vár-dombon, ha nagyobb erődítés nem is, de egy (talán egykoron sáncokkal védett) megfigyelőhely elképzelhető. Későbbi helyszínelések során római fibulatöredék, érmék, valamint középkori gótikus kereszt, továbbá bronz- és ólomtárgyak kerültek elő.

Munkatárs: Nyári Zsolt rajzoló.

NÉMETH PÉTER GERGELY

284. Sárszentmihály, Alsómalom (KÖH 22557)

(Fejér megye) **Ró, Kö**

A Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Örökségvédelmi Központ a Séd-Nádor csatorna kármentesítéséhez kapcsolódó előzetes régészeti dokumentáció készítésébe bevonta a Szent István Király Múzeumot, ennek keretében a SZIKM 2014. szeptember 16–18. között próbafeltárást végzett. A kutatott terület a Székesfehérvár–Úrhida műúttól É-ra, a Sárvíz-malomcsatorna Ny-i partján helyezkedik el.

A megnyitott 18,5 m²-nyi felületen összesen 11 régészeti objektumot, telepjelenségeket lehetett azonosítani, többségében gödrök és cölöplyukak kerültek feltárássra. A munkák során

kevés római kori kerámiatöredék került elő, nagy mennyiségű középkori kerámiatöredék, valamint állatcsonttöredékek és patics. Az objektumok többsége a próbaárkon kívül folytatódott. Az ERD után novemberben a területen megvalósult a tervezett iszaplerakó, melynek kialakítása közben a Szent István Király Múzeum régészeti megfigyelést végzett. Új régészeti jelenség, lelet nem került elő.

Munkatársak: Savanyú Bálint, Kiss Balázs és Major Tibor.
POZSGAI HELGA

285. Sárvár, Felső-mező /Alsó-mező (Sárvár Alsó mező, Felső mező) (KÖH 69263)

(Vas megye) **B, Ró, Kö**

A Sárvártól ÉNy-ra eső Alsó mező, Felső mező lelőhelyen régészeti megfigyelést végeztünk 2014 őszén. A lelőhelyet a 88-as sz. főútvonal metszi, a megfigyelésre kerékpárút építése miatt volt szükség. A területen a NÖK korábban végzett próbafeltárást, így a régészeti érintettség igazolódott.⁷⁸ Sárvár határáról indulva kb. 700 m hosszú szakaszon végeztünk feltárást. A lelőhely, és feltárássunk közepén helyezkedik el egy útelágazás, mely a 88-as sz. főút régi nyomvonalától enyhén eltér, ezért itt csupán a korábbi út alapozása volt megfigyelhető.

A humuszoláskor a NÖK objektumszámozását folytattuk, ezért ekkor a 36. objektumtól 85. objektumig osztottunk ki számokat. Ezek többsége kis és közepes méretű gödör, melyek betöltéséből leginkább jellegtelen kerámiatöredékek, rossz megtartású csonttöredékek, égett csontdarabkák, és paticsdarabok kerültek elő. A néhány díszített kerámia alapján a jelenségek őskoriak, azon belül is a késő bronzkor időszakához köthetők. Ugyanitt néhány valószínűleg középkori és szórvány római edénytöredéket is találtunk.

Fontosabb leleteink között van egy egyedi kivitelű háromszögletű, konkáv bázisú tűzkő nyílhegy, egy grafitos soványítású edényperem, pár mészbetétes kerámiatöredék, egy bronzveret, pár vastárgy, salakdarabok. Néhány kerámiatöredék valószínűleg túlegetett, külső felületük enyhén megolvadt. A lelőhely legjelentősebb eredménye egy különösen gazdag – az újkorban megbolygatott – kéri bronzkori többes temetkezés, melyből három személy földi maradványai kerültek elő.

Munkatársak: Kőszegi Ádám, Czöndör János.

NAGY MARCELLA – NAGY GERGELY

286. Sáska, Felső-Szarvas-völgy (Bakonyzentjakab pálos kolostor) (MRT 1. k. 41/2. lh., KÖH 9128)

(Veszprém megye) **Á, Kö, Kk**

Sáska község közigazgatási határán belül, a Bakonyerdő Zrt. kezelésében lévő erdőség területén egy pálos kolostorrom többéves feltárási és állagmegóvási projektjének első szakaszát végeztük el 2014-ben. A kutatás az ELTE BTK Régészet-tudományi Intézetének tanácsátásként zajlott le, kilenc régész-hallgató részvételével; másrésről ugyanakkor a Bakonyerdő Zrt. Monostorapáti Erdészetének nyolc–tíz köz munkása vett

77 Papp László szerk.: Somogy megye földrajzi nevei. Budapest, 1974, 499, 159/40.

78 A lelőhely korábbi jelentéseit lásd: RKM 2002, 265., RKM 2004, 276., RKM 2010, 340-341.